

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Ujságírók és kiadók élethalálharca

Szomorú cikk az ujságírókról

Írta: Göndör Ferenc

Miklós Andor és Sebestyén —
Miért gyűlöttem meg Lázár
Miklóst? Írta Róbert Oszkár —
Seress, Salusinszky, Pásztor és
a többiek — Vészi főszerkesztő
úr — Hatvany báró is ellenfor-
radalmár? — Gellért Oszkár és
a Pesti Hírlap

Kiket akart a frontra küldeni
Sándor László?

Windischgruetz herceg provizója

Katonák hóhérai

8. szám ára 1 korona

EGYETLEN KÖNYV
SZÉKES
POLYGRATON
1919

MOZGÓKÉP-OTTHON

TERÉZ-KÖRUT 28 TELEFON 144-98

Előadások: 1/4, 1/8, 1/28 órákor!

A
nagy
eseményekről
meglepetően
tudósít
a

POSTI NAPLO

AZ ARANYEMBER

Jókai regénye. 5 felv.

ALRAUNE

Hanns Reina Evors regénye. 5 felv.

ZSOLDOS TANINTÉZÉS

A legjobb
sikerrel
képzit elő
magán-
vizsgákra

Budapest, VII., Dohány-u.

Telefon 32-40

APOLLÓ-KABA

A nagyszerű új műsor

Előadás kezdete 6 órákor.

Ünnep és vasárnap délután fél 8
órákor mérsékelt helyáru előadás
teljes esti műsossal.

DÉLI HIRLAP

Főszerkesztő: Dr. BÉNES JÓZSEF
Felelős szerkesztő: PUSZTA
Egy szám 20 fillér.
Félévre K 20.-, Negyedévre K 10.-

URANIA AZ ARANYEMBER

4, 1/6 és 1/28 órákor

II. rész.

Jókai regénye film
Corvin film!

FŐVÁROSI ORFEUM

Budapest, VI., Nagymező-utca 17. szám

Igazgató: Keleti és Ribner. Telefon 3-17

Ma és mindennap. Kezdetek 7/47 órákor

A PÖTFÉNY

BYSLER-operett.
GYÁRFÁS Dancsó. — Kitty STARR
és a januári műsor slágerrel.

ROYAL-APOLLÓ

Előadások kezdete: 3, 5 és 7-ór.

PAUL WEGENER

első filmszereplése az idei évadban

TÉLIKERT

NAGYMEZŐ-U. 22-23. TELEFON: 167-25

Nemzetközi
Variete műsor

zomoru cikk az újságírókról

Hogy is kerültem én csak bele dologba? Ugy történt, hogy a Déli Hírlap című lapot lelkiismeretlen tulajdonosai a szerkesztőség háta mögött eladták az ellenforradalmárok legsötétebb és reakciósabb célzatu csoportnak, Bangháéknak. A Déli Hírlap szerkesztőségének tagjai a forradalom vívmányainak alapvetően állanak és elhatározták, hogy az erkölcstelen adás-vételi üzletet nem veszik tudomásul, nem engedik elárusítani magukat és megvédik magát a Déli Hírlapot is a reakcióval szemben, a forradalom számára. Ezt valóban a Déli Hírlap szerkesztősége határozta el és ehhez kétségtelenül joga volt ezeknek az újságíróknak. Hiszen az Alkotmány munkatársai sem volnának arra énszeríthetők, hogy máról-holnapra cionista lapot csináljanak. A Déli Hírlap harcban álló munkatársai elhívtak engem, hogy segítsek nekik. Én elmentem és segítettem és segíték tovább a magam módján, de hiszen én rólam mindenki tudhatja, hogy milyen módon szoktam verekedni, aki tehát engem hív, az eleve magára vá tette az én harcmódozat. A Déli Hírlap munkatársai csak ugylátszik az én módszeremre volt szükségük, azért hívtak engem.

Aki bajban van, az engem sohasem hív hiába és ami erőfőlem telik, azt én ingadozás nélkül, habozás nélkül és bizony isten önzetlenül, egészen, egészen ingyen bocsátom

a jó ügy szolgálatába. Azért kell néhány mentegetődző sort írnom itt a magam szerepéről, mert ma már, sajnos, úgy állították be rosszhiszeműen a dolgot, mintha én volnék a főszereplő. Pedig nem történt más, mint, hogy a Déli Hírlap munkatársainak kérésére két újságcikket írtam az ostromlott lapban és be kell vallanom, hogy ezek a cikkek nem voltak éppen szelídek, sőt bizony gorombák voltak és ami a legnagyobb szemtelenség, a kiadó urakkal gorombáskodtak. Gondolhattam volna mindjárt, hogy ez okvetlenül a szivére megy az érdekelt lapkiadókon kívül azoknak a mesterségbeli kollégáimnak is, akik mindenkor halálosan érzékenyek azokkal a pofonokkal szemben, amelyek kiadói ábrázatokra zúdulnak és akik halálosan megvannak sértve, ha a lapkiadó ur nem részesül kifejezett bókokban. Hát édes istenem, mit tagadjam, én ebben a két újságcikkben vajmi kevés bókot csomagoltam ki a kiadók lábai elé és így meg kell értenem, hogy az a néhány kitartott újságíró, aki érzelmileg és üzletileg annyira egybeforrott a mindenkori munkaadójával, hogy az a hála istennek csekélyszámu kiadói cseléd bizony most halálát kiált szegény fejemre.

Pedig én nem akartam semmi rosszat és főleg nem akartam az újságírók ellen semmi rosszat. A kiadók ugyanis a Déli Hírlap ügyében offenzívába léptek nemcsak az érintett lap munkatársai ellen, hanem az újságírók szabad-szervezete ellen is. Ekkor lettem én nagyon mérges. A szabadszer-

vezetet valóban nagyon féltem és vérbeborult a szemem a haragtól, amikor elhozták nekem a híret, hogy a kiadók egyértelműen föl-szólították a munkatársakat, hogy lépjenek ki haladéktalanul a saját szervezetükből. Ezután, jól tessék megjegyezni, nagyérdemű közönség és tisztelt ujságíró kollégák, ez után irtam én azt, hogy a szervezetünket meg fogjuk védeni a tiz körmünkkel, az öklünkkel és ha kell revolverrel és kézi bombával is. A kiadóknak a szabadszervezet ellen való hajszája tehát előbb indult meg, mint ahogy én ezt a most ürügyül és harci lobogóul fölhasznált kemény üzenetet leirtam, sőt éppen azért irtam le, mert a kiadóknak ez a hajszája megindult, hiszen erre a határtalanul szemtelen hadjáratra vonatkozott ez az én üzenetem. Aki tehát most ujságíró létére ezzel a kemény mondatokkal okolja meg, hogy résztvesz a kiadóilag irányított szervezetellenes akcióban, az szegény, hazyug szolgálta csupán, akinek ürügyre van szüksége, hogy a saját szervezete ellen törjön és az ürügy és a jogcim lázas és mohó keresésében nem törődik egy kis időrendi és sorrendi eltolódással sem. Ez nem is fontos, a dolog érdeme a fontosabb. Hát kérem, kiadó urak és hírlapíró kollégák, én nagyon jól meggondoltam, amiket megírtam és újra mondom, fentartom és ideírom: a szervezetünket meg fogjuk védeni a tiz körmünkkel, az öklünkkel és ha kell, revolverrel és kézi bombával is. Tessék dühöngeni, tessék nyugodtan megvadulni, én mégis egyedül és kizárólag a magam nevében és senki mástól nem kérdezve és senki mással nem törődve, megismétlem azt az üzenetemet, amitől olyan nagyon,

olyan módfelett megrökönytetek. Hangsúlyozom, ezt mondja a szabadszervezet, az nem mondja a végrehajtóbizottság, ezt én mondom, szerény katonája a magyar hírlapírás és ez nem vonatkozik mint arra, hogy én mit csinálni. Ezt elvégre mégis én tudhatom a legjobban igenis ezt fogom csinálni.

Ellenem tehát hiába körül a véres kardokat, én semmitől és semmitől ezen a világon nem félek és igen is megfogva tart a megdöbbenés lázadó harag, ha rágondolom hogy ezek a milliószor kommittált lapkiadók a forrad után azt merik tenni, amit nek. A népkormánynak ebben kérdésben való állásfoglalás után valóban nem lehet kétséges, hogy a kiadók ebben a harcban és a csatát elveszítették. De hiszen a kormány nyilatkozata is mondja, hogy a kormány ujságírók politikai és gazdasági szervezkedési jogát minden szembelen és minden módon fogja védeni. A kormány módjában, én is a magam Nálam is vannak közbeeső tézési módok és persze, késen, megengedert harci zökkel védem meg a szervezet, de ha kell és ha más nem megy, én a magam kész vagyok levonni minden zekvenciát.

Napok óta rettenetes középpontjában állok, éjjelnappal, pihenés nélkül gozom és verekszem azért, ne engedjem eltaposni a Hírlap ujságíróit és ezzel latban a magam részéről elkövessek a szervezetem törő lapkiadókkal szemben.

nek a harcnak és ennek a munkának mennyi szövevénye, mennyi kínja, mennyi szenvedése, azt talán senki sem tudja és én ezt a magam személyében önzetlenül csinálom, azt tán azok is tudják, akik most ismerre az én személyem ellen retnének koncentrálni minden erőfeszítéssel. Aki olyan tisztességes és olyan tiszta szándéku és mindenre elszánt ember, hogy amilyen én vagyok, az utóbbi nyugalomra állja a harcot. Nem tudok azonban politikai bizonyos elfogódott rezonanciót, amikor látom, hogy a magyar ujságíró munkásoknak a legelső érdekek védelmében még mindig mennyi áruhája van. Az én kiábrándulásaim, csalódásaim, a bus lelki válságaim utóvégre nem érdekelnek senkit, ez az én magánügyem. Nekem minden körülményben vannak ugynevezett erőtleneségeim, ami azt jelenti, hogy egyre többen kerülnek a közéletbe és szociális lajstromba olyan bányászok és kollégák, akik az én számban elveszték, akik döntő lépéseikben elhanyagolták és elhanyagolják azt az immár megszűnt tábor, amely a halálos veszélyeségeimből kerül ki, akiket én nem akarok, gyűjtögetek. Ez magánügyem és senki másra nem tartozik, mint az én életemre, de nagyon is közügy a magyarországi, az a fájdalmas része, amely Magyarországon a forradalom után még mindig akadnak a forradalmi, akik tűzbe mennek a forradalmi szent és sérthetetlen érdekeinkért. En ezt annál mélyebb fájdalommal látom, mert hiányzik, hiszen úgy érzem, hogy ime eredetileg lénytelen volt annyi esztendő, hogy a nehéz munkája és harca, amelynek kár volt a sok nekibuzdításért, a sok kínlásért, a sok

sebért, amit adtam és kaptam.

Amikor mindezt némi csüggedéssel és csöndes rezignációval elnézem, én mégsem tudok mást csinálni, én nem tehetek egyebet, mint, hogy megyek tovább előre a magam útján, megyek, ha — egyedül maradok is. Lehet, hogy valóban egyedül is fogok maradni. *Göndör Ferenc.*

VÉSZI. Aki túlélt a szabadelvű pártot, túlélt a darabontokat, túlélt a koalíciót, túlélt a munkapártot és túlélt a forradalmat, Vészi József a korrupt magyar ujságírásnak ez a legendás bajnoka, már megint itt tülekedik a fórumon és már megint csak az ő pulykaméregtől rikácsoló hangját lehet hallani. Istenem, Vészi József, akinek százezres adósságait köztudomás szerint a darabont-kormány fizette ki az állam pénzén, aki ezen multja után nyugodtan átvette a koalíciótól is azokat a nehéz pénzeket, amelyekkel külföldre száműzte önmagát és akiről akkor már mindenki azt hitte, hogy megszűnt, hogy többé vissza nem térhet, itt van már megint és a korrupt pesti lapkiadók között ő a leghangosabb, a legmerészebb és a leggyűlölködőbb. Akinek a darabont-kormány idején volt bátorsága a választójogért háborút viselni és akinek volt merészsége a Lukács-kormány alatt és a Tisza-kormány alatt a választójog ellen a legádázabb harcot vívni és aki előljárt a Tisza-féle rémuralom dicsőítésében és a háborusziításban, az meg tudta uszni a forradalmat ép bőrrel és most, mintha mi sem történt volna, máris az ellenforradalom legelején okádja a tüzet és a lávát. Az egyetlen, ami Vészi ur szerepében tiszteletreméltó: a határtalan vakmerősége. Mert hát nem gyáva ember az, aki olyan mult után, amely ő mögötte söpört, odamerészkedik a forradalmi Magyarország fórumára és köpköd, üvölt, ugat a forradalom ellen. Dicsérik tehát Vészi József bátorságát, de mert az ujságírók szervezetének is ő az egyik legbőszebb ellensége, hát mátlól fogva kicsit számon tartjuk, kicsit vigyázunk rá. Az öreg bűnös Pestier Lloyd, amelyen keresztül Vészi főszerkesztő ur került bele a magyar sajtó ellenforradalmi koncertjébe, mostantól fogva minden udvariasság és előzékeny figyelemmel dicsőkedhetik. A viszontlátásra!

**Kiket akart
a frontra küldeni
Sándor László?**

Megirtuk, hogy Sándor László, Budapest volt rendőrfőkapitánya, 1918 év június hó végén fölterjesztést intézett a belügyminiszterhez, amelyben javasolja, hogy a mellékelt névjegyzékben felsorolt fölmentett szocialista ujságírók és pártvezérek sürgősen beszólíttassanak katonai szolgálatra és azonnal vigyék ki őket a frontra, „ahol ártalmas egyéniségük nem lehet metelyező hatású környezetükre”. Sándor Lászlónak ezt a becstelen háborus okmányát szószerinti szövegében leközlöttük *Az Emberben* és nem volt nehéz fölismerni a fölterjesztésben azt a sötét szellemet, amelynek reprezentánsa a fővárosi államrendőrség épületében *Andrejka* Károly kapitány volt. Kétségtelen, hogy *Andrejka* vitte bele Sándor Lászlót ebbe a gyalázatosságba, ami természetesen *semmiképen sem enyhíti a szocialista rokonszenvet szimuláló volt főkapitány súlyos bűnét*. Azóta, hogy Sándor László nevezetes emlékiratát leközlöttük, sikerült megszereznünk azt a névjegyzéket is, amelyet a volt főkapitány beadványához mellékelt és amelyen azoknak a névsora van, akiket *rendőrileg ki akart hurcoltatni a frontra*.

Ezeknek a halálraitélteknek névsora a következő: *Biró* Dezső, *Freund* Jenő, *Garami* Ernő, *Gárdos* Sándor, *Göndör* Ferenc, *Haáz* Kálmán, *Kunfi* Zsigmond, *Révész* Mihály és *Szell* Menyhért. A felsoroltak természetesen egytől-egyig a *szociáldemokrata párt tagjai* és közülök *Gárdos* Sándor, *Garami* Ernő, *Kunfi* Zsigmond és *Révész* Mihály a *Népszava* szerkesztőségének tagjai, *Biró* Dezső és *Haáz* Kálmán a *Népszava* kiadóhivatalának tisztviselői, *Szell* Menyhért szintén a *Népszava* alkalmazottja és *Freund* Jenő a *Világosság*-nyomda tisztviselője. E sorok írója, aki szintén szerepel a halálraitéltek között, ak-

kor még maga is a Népszava tartozott. Ezeket akarta tehát *László* a fronton szabályos harcászati módon kivégeztetni, őta persze *Garami* Ernőből kedelemügyi miniszter lett, *Zsigmond* pedig a kultuszminiszterriumban ütötte fel tanyáit. Sándor László egyszerűen megpróbált *berként* ténfereg Budapest Bizony, kicsit megváltozott az idő. *Garami* és *Kunfi* a tány által tervbe vett mesztől helyett nagyon is olyan helyre kerültek, „ahol ártalmas egyéniségű bizony metelyező hatású környezetükre”. Az én kezemmel ártalmas egyéniségem azonban nem olyan tulságosan megbecsült mert a *Népszava* nagy nyíltsága helyett szerényen beérte a kis lapnak korlátolt publikumával. Nekem elvégre itt is van, ha nem is tudják, olyan helyen sokan.

GELLÉRT OSZKAR ÉS A HIRLAP. A kormány a sajtónak nőkévé *Gellért* *Oszkár* kiváló munkat és harcostársunkat, a szabadságot végrehajtó-bizottságának tagjává nevezte ki. Minden komoly szívvel és szeretettel üdvözlöm *Oszkár* a mai időkben oly igen kedvező pozícióban. Egyes lapokban *Oszkár* kinevezését olyanformán fogadták, amely félreértésre adhatta. Ugy irták ugyanis meg a dolgot *Gellért* *Oszkár* a „*Pesti Hirlap*” közönségét neveztek ki sajtófőnökök, hogy félreértés támadjon, kérem, vagyunk *Gellért* kollégáknak. A mai időkben semmiesetre sem nevezte, hogy a „*Pesti Hirlap*” társaság, kissé megmagyarázni. *Oszkár* évek óta valóban egyik a legfőbb és erőssége a „*Pesti Hirlap*” sajtófőnökének, de tudni kell, hogy néhány hét óta, amely alatt *László* a legszemérmetlenebb, nyílt ellenfele a dalmi politikát üzik, hogy azóta *Oszkár* kollégánk egyetlen sorát a „*Pesti Hirlap*”-ba. Ő, aki ennyire nap legelső publicistája volt, legkitünőbb vezércikkeket szerkesztette, amióta a „*Pesti Hirlap*” cserbe a forradalmat és legvakmerőbb lója lett a régi rendszerért síróinak, azóta *Gellért* következetesen tagadta a cikkírást és a maga

volt hajlandó egyetlen olyan sort az ujságban, amely a forradalom anyjait veszélyeztette volna. Gellért ziv rezisztenciája az utóbbi időben annyira tarthatatlanná vált, hogy napok kérdése lehetett, hogy telen lett volna kilépni Légrádyék művezetéből, mivel hogy olyan por- est, amilyent a minap megostromolt győződés-bolt követelt, nem volt indó szállítani. Maradjunk tehát a agnál, hogy ez esetben nem a "Hírlap" egyik belső munkatársa a sajtófőnök, hanem sajtófőnökké győzték ki Gellért Oszkárt, a szabad- ássá vezet végrehajtó-bizottságának egyik kitér.

Miklós és Sebestyén

kiadókkal vívott harcok elő- sodorták Az Est tulajdono- t is: Miklós Andor felelős szerkesz- tő és Sebestyén Arnold igazgatót. helyzett úgy alakult, hogy kifelé színezete van a dolognak, S A ty nekem ezekben a nehéz na- sajtó- ban a legtöbb bajom Miklós ráló dorrall és Sebestyén Arnolddal szab- Kérem tehát a következő k tőreigazító nyilatkozatom köz- oly et:

in az érzelmeim ellenére verék- m mostanában Miklós urral és Sebestyén urral, akiket nagyon te- séges és tisztességes lapkiadó- k tartok. Én tudom, hogy ők Hírlap- yon jól bánnak a munkásaikkal, sültesen tudják értékelni és gízetni a munkát, érthetetlen te- hogy mégis annyi baj van ve- amikor ujságírók szervezeti reiről van szó. Én személyileg adig a legjobb viszonyban vol- rlap" Miklós és Sebestyén urakkal hogy tapasztalnom kellett, hogy mes- ségesen teremtenek ott Az Est- egyes hírlapíró-szolgák olyan potokat, amelyek messzire el- asztják a kiadót az ujságíróktól. es urék, Pásztor urék és Salu- szky urék állanak Az Est kiadói ujságírói közé, Salusinszkyék sz testükkel védik — és igen eresen védik — Miklós An- rékat az ujságírók egyetemé- rokonszenvétől. Egészen bi-

zonyos, hogy ez a szolgálad okozta, hogy Az Est különben valóban méltányos tulajdonosai ma szintén célpontjai az ujságírók harcának. Salusinszky uréknak si- került Miklós Andort alaposan nép- szerütlenné tenni az ujságírók kö- zött, holott ha Miklós a maga egészséges ösztöneit és kétségtelen jóindulatát követné, a legnépsza- rübb kiadó lehetne Pesten.

Nem szoktunk és nem is szere- tünk dicsőretek irni senkiről és mégis meg kellett írunk ezt a néhány sort most, nem a Miklós és a Sebestyén kedvéért, akiket egyénileg értékelünk, hanem azért, hogy segítségünk eltakarítani az ut- ból azokat a kártékony figurákat, akik olyan végtelenül sokat ártanak Az Estnek is, a tulajdonosainak is és főleg azoknak a derék és ka- tűnő hírlapíró kollégáinknak, akik folytonos lelki válságok közepette kénytelenek Az Est nyomasztó at- moszférájában a szerkesztőtől és a kiadótól légmentesen elzárva, fut- dokolva és agyonterrorizálva szen- vedni az igazukért.

PAYR UR, akinek állítólag ke- resztneve is van, hogy-hogynem be- lekerült a forgalomba és a magyar sajtó egyik ismert figurájává készül kinőni magát. Payr ur, akinek a keresztnevét azért se írjuk le, a leg- karcsubb és legszemrevalóbb díj- birkózók fajtájából való és mint ilyen, döngő lépésekkel jelent meg egy napon a „Déli Hírlap" szer- kesztőségében és azt mondta az igazi hírlapíróknak, hogy máttól fogva pedig ő a szerkesztő. Payr ur egész komoly képpel mondotta ezt, mire az ujságírók hangosan nevetni kezdtek és elhárító mozdulatokat végeztek Payr ur irányában. Payr ur lehorgasztott fővel, csüggedten távozott, mint izmos jelentéktelen- ség. Szegény Payr urat állítólag most ki fogják zárni az Ujságírók Egyesületéből. Hogyan? Hát Payr ur tagja volt az egyesületnek? Mi- lyen címen?

Hatvany báró is ellenforradalmár?

Egyetlen vágyam, hogy ezeket a sorokat csak az ujságírók olvassák el. Csak az ujságírók és báró Hatvany, akinek viszonzásul megígérem, a kiadói elvadásom forradalmába irt Esztendőjét, vagy ha úgy parancsolja, Esztendőjébe irt az ő forradalmát. A polgári olyasó előtt ugyanis restelem bevallani, hogy néhány ujságírói szakmában dolgozó munkástársamnak nincsen öntudata. A kiadói kegy melege kiolvastotta belőlük ezt a biztosítékot és most az istennek se vezetik át az áramot, amely az ujságírói társadalmat energiával, világossággal és becsülettel ellátja. Helyenként — hiába nyomják meg a gombot — sötétség marad. Irtóztató fekete pontok, prostituált, mételyesek, árulói véreiknek. A messzenger boy fürge kiadói lólábal házalta végig a redakciókat, a lólábból az látszott ki, hogy akadnak ujságírók, akik kész eszközei minden kiadói akaratnak. Szeliden azt mondhatnám, hogy hipnotizáltak, akik ellesik a kiadó gondolatát, és cukorpor alakjában dinamitot ésempésznek közénk. Az ujságírói szabadszervezetet akarják szétbontani, ürügy: hogy a vezetőség politizál, cél: a kiadók kitüntető vállveregetése. Nem lehet tagadni az ujságírók harcos szervezete csak a kiadóknak kellemetlen, amikor Mikes—Salusinszky urak kiállnak az indítványnyal, hogy ejtsük el a végrehajtó-bizottságot, a kiadók gramofonjai. A szabadszervezet végrehajtó-bizottsága ennyire még nem állott a hivatalosa magaslatán, mint most. A redakciók imponáló többsége bizalommal támogatja, a megtévesztett sárgák is észre fognak térni. Talán beléjük lehet még diktálni egy kis önérzetet és a gerincük kiagyenesedik.

A szabadszervezet, amely minden harcát diadallal harcolta meg,

a saját cseheivel szemben is maskodni fog. Nem féltem badszervezetet a messzenger még akkor sem, ha kevélytel Miklós ur is küldte.

Itt csak azt a groteszk get akarom megrögzíteni, akadtak ujságok, amelyek közölték le az ujságírói szabadszervezet határozatát, amelylyel a radikali köztársaságot védeget. Az ujságírók a saját ujságukon nem szólhattak. Ha a címlaprészkészítők szakszervezetéből a Nemzeti Kaszinó kommandó küld be lapoknak, nem beszél meg az, ami megtörtént az írók szabadszervezetének tával, hogy ne közöljék. Napló, amelyet becsületlen írók csinálnak, amely úgy pelt, mint a forradalom és amelynek vezére, báró Lajos forradalmár és tanácsának tagja, nem szabadyszervezet állásfoglalás mely a reakció feltámasztásáért len tiltakozik. Hanem nagy betűvel, feltűnően kiadók nyilatkozatát. Hatvany ezt a másik báró, a Kemény mond, nem tette volna. Valószínűleg az az az az az azért vett részt báró Hatvanyos a forradalomban, hogy a végét megírhasssa? Alhirlapra lett ime a legujabb kor álmárokát is produkál. Viszont ellenforradalmárnak lenni kezük rossz üzletnek. Egy kitélik az ellenforradalomban.

Az idő elérkezett, hogy lepedőjéből kinyuló észábrakat leleplezzük. A szedőszednék azt a kéziratot, amidekeiket sérti. Miért lehet lap minden sora a kiadó szolgálja? És végre, miért jük, hogy a kiadók agyuntollunkat kommunizálják?

Hajnald

7 forradalmi sajtó

A politikai átalakulások az alfabetizmus legnagyobb elérései. Oroszországot — ezt egy amerikai író, még pedig egy olgári író állapította meg — a forradalom megtanította írni olvasni. A világ minden forradalma hatalmas sajtófellendülést, óriási broszúra-irodalmat eredményezett. A forradalmak megszüntették a sajtóbeli osztályelnyomatást és a közügyekről való tájékoztatás és tájékozódás nem maradt az uralkodó osztályok monopóliuma. A francia forradalom hozta létre voltaképpen a francia sajtót és kiadókollegánk, Marat a forradalmi sajtó roppant hatalmának első reprezentánsa. A későbbi francia forradalmak és főként a kommun, a sajtó példátlan fellendülésével jártak és az orosz forradalom egyik legfőbb jellegzetessége, hogy dekrétumokkal, lapkiadásokkal kormányoz. Hogy a modern politikai harcnak milyen fontos eszköze a sajtó, azt semmisenem mutatja jobban, mint az a tény, hogy Berlinben a Spartacusok lázadása a szerkesztőségi helyiségek körül folyt le.

A magyar forradalom nem tevénytett sajtót, nincs irodalma, nincs broszurái, nincs vagy nem volt propagandája. Indultak lapok, de azokban ugyan kevés köszönet van. Itélet, Korcsmárdó, Szemétdomb és egyéb szemétdombra való piszok áradt az utcára, de igazán forradalmi sajtó nem alakult ki. Nem is alakulhatott ki, mert a négyéves háború kipusztította a papírost, szenet, nyersanyagot, mindent ami az ujság előállításához kell. A háború előtt a

sajtó tulnyomó része az uralkodó osztályok szolgálatában állott, tehát a nagytőke és nagybirtok politikáját szolgálta és csinálta. Ezt az állapotot a háborus rendeletek megrögzítették. Új lap nem kap papírost, a meglévőket is bajos ellátni és így a sajtóbeli osztályuralom a forradalom után is fennmaradt. A háború alatt a nagytőke meghódított egy csomó ujságot, a mely proletárkiadók kezében volt. A forradalom kitörésekor ez a sajtó meghódolt a forradalom ténye előtt. A milliomos lapkiadók, a legreakciósabbak is hálásan vették tudomásul, hogy néhány ujság és az ujságírók a forradalom élén álltak és ezeket tolták előtérbe. Így történhetett meg, hogy a világ legszennyesebben háborúra uszító sajtója megszűnt az októberi háboruellenes katonaforradalmat anélkül, hogy egy hajszála megdőbült volna. A háború bítang, pusztító nyomorusága az oka, hogy a forradalom után kénytelenek voltak fenntartani a lapkiadás monopóliumát, ami megakadályozza, hogy egy forradalmi sajtó kialakulhasson. A politikai, társadalmi, gazdasági erőviszonyok az egész vonalon mindenütt eltolódtak. Ennek kifejezésére kellett volna jutni a sajtóban is és ehelyett az történt, hogy a reakció, az ellenforradalom nemcsak birtokában tartotta a sajtót, de még növelte is hatalmát, megvásárolt néhány proletárlapot a maga hadimillióival. Ma már ott tartunk, hogy a napilapok közül mindössze három ujság áll a forradalom vívmányai alapján, míg a többi lapok az álcázott vagy nyílt ellenforradalom politikáját csinálják. Az ujságírók elkese-

redve, kétségbeesve látják ezt, meg is tesznek mindent ellene, de a modern sajtószabadság azt jelenti, hogy szabad leírni azt, amit a kiadó akar, parancsol. Az újságírónak nincs sajtószabadsága. Angliában is ilyen keserves a sajtóbeli helyzet, de ott megtörtént, hogy az Independent Labour Partynak, a melynek nics lapja, egy angol polgári lap a választási hadjárat alatt átengedett naponként két hasábot. A magyar lapkiadó urak nem ilyen nobilisek. Itt a forradalom fuldoklik, néma, nem ordíthat fel, nem mondhatja el a maga igazságait, míg az ellenforradalom brilliánsan összehangolt koncerten játszik.

Soha a világtörténelemben nem volt abszurdabb, betegesebb, nyomorultabb helyzet. Soha a világtörténelemben nem volt kínosabb, zagyvább, megalázóbb állapot és soha brilliansabban nem éltek ezzel vissza. Ez a rettenetes helyzet roppant konvulziókra fog vezetni mert a reakció nem türi a forradalom értékmentő, átalakító munkáját.

Magyar Lajos.

BÁRDÓSSY GYULA „RIADÓ”-JA. Kedves Göndör, bocsásson meg nekem: nagy bűnös vagyok és érzem, hogy vezekelnem kell. Egy költő jelent meg a héten az utcán, akit én fedeztem föl és akit én adtam át a halhatatlanságnak. Bárdossy Gyulának hívják, államvasuti tisztviselő, igen kedves és ötletes szeméremsertő verseket írt, melyeket én annakidején, mint a *Fidibusz* szerkesztője, kiadtam. Régóta nem foglalkoztam a *Fidibusz*sal, így a hosszú Bárdossyt is elfelejtettem, azt hittem, hogy a forradalom valamelyik vasuti vonalzavara eltüntette ezt az Ellákba és Bellákba szerelmes vasutast. És íme, a héten plakátról lépett előm: *Riadó*

cimen ébresztőt írt az alvó roknak. Most a hazát szerető, rokonszenves pornografus, magyar lett ő is és a bugyi helyett, melynek költő értéke volt, szerelmes verset tett el Hungáriához. Hát ez az én bűnöm is, Bárdossyt baditottam rá a versfaragásom nom. Bocsánat érte. Szegény hazám, melyet igazán teked, ezt a verset nem érdem meg. Ezuton kérem a máv. igazgatóját, adjon annyi pénznek a Bárdossynak, hogy egyen ideje verseket írni.

Radnóti József

Windischgraetz herceg

300,000 koronás projekt a Kereskedelmi Banktól

A burgonya-panama főbiztos Windischgrätz Lajos hercegről az a tudomása volt, hogy IV. Károly mélyes barátsága emelte magasztóságába és hogy azelőtt egy autógyár ügynök volt. Az azonban nem volt köztudomású, hogy az autógyár ügynöknek sem volt tiszteges és hogy a „Helios” autógyár szállítási és forgalmi igazgatója, melynek elnöke volt, az állásából, mert hűtlenül kezelt a részvénytársaság érdekeit. Később a tészi pert indítottak Windischgrätz ellen, amelyet meg is nyertek. A „Helios” ügyésze arra is megkapott, hogy ha esetleg nem nyerne a hercegen behajtani a kárt. Windischgrätz kezelés címén bűnvádi felelősséget tett ellené. Erre az ügyészség nem került sor, mert Windischgrätz a választott bírósági ítéletre csak fizette a körülbélül másfél száz ezer koronát kitevő kárt.

Az esetről, amely közvetlenül a háboru kitörése előtt történt, az alábbi részletes tudósítás születtani be:

A „Helios” automobil szállítási és forgalmi részvénytársaságának elnöki igazgatója volt Windischgrätz Lajos herceg. Azt az ajánlatot

te a Máv-nak, hogy a teheráru
 varozását a fővárosban és környé-
 n, amelyet eddig a Klein J. D.
 varozó cég kocsikon végzett,
 tókon fogja elvégezni. Minden da-
 s teheráru szállítmányt autón fu-
 roz a felekhez és ezt a Máv. ré-
 re még különböző előnyökkel
 mbinálna a „Helios”. Többek kö-
 tt tervbe volt véve, hogy a szoms-
 zédos teheráru forgalomban a Máv-
 tehermentesíti, miáltal a Máv-nak
 m kell a szomszédos pályaudva-
 ron három-négy napig rakodni,
 rt a „Helios” teherautói 2-3
 alatt lebonyolítják ezt. A
 „Helios” részletes tervezetet is ki-
 gyzott teherautóinak a Máv.
 emébe való célszerű bekapcsolá-
 na. Az igazgatóság elnökét: Win-
 chgrätz Lajos herceget bízta meg
 al, hogy memorandumát portál-
 ta az akkori kereskedelemügyi
 főbiztostól, hogy elfogadják. Mi-
 azonban az azonban már ki volt eszközölve
 Károl engedély, akkor gondoskodott a
 e magatörvényéről, hogy ne a „Helios”
 őtt egyez meg, hanem egy egészen új
 azonban a Kereskedelmi bank létesített: az Or-
 olt tiszteletes szállítási és Automobil for-
 s” autói részvénytársaság, amelynek
 t. igazgatója napig is megvan ez a monopó-
 olt, elnöke. A Kereskedelmi bank 1 mil-
 ül kezelt 300.000 korona alaptőkével létesítette az
 keit. Kereskedelmi Szállítási és Automobil-
 Windischgrätz Lajos hercegnek 300.000 korona névé-
 is megadott részvényeket adott át provizio-
 g nem kapott a koncesszióért.
 ni a kárt. Windischgrätznek erre a tényke-
 vádi felhívására a „Helios” rendkívüli igaz-
 rre az igazgatósági ülést hívott egybe, melyen
 Windischgrätz elnököt a herceget és érdeke-
 léltre hozták a vállalat igazgatóságából.
 ásfélre az új igazgatóság megbízást adott
 részvénytársaság ügyészének, dr.
 Fazekas Oszkár ügyvédnek, hogy
 törvényes módon lehető eszközzel igyekezzék
 sítást a vállalat kárát Windischgrätznek be-
 tani. A herceg megjéjt és jónak
 pil szándékát megátrálta. A megátrálás
 rsaság, hanem állott, hogy alávetette magát
 lt Windischgrätznek, hogy egyetlen személyből álló válas-
 az ajánl

toft bíróságnak. A „Helios” rt. Székely Ferencet, a Belvárosi takarékpénztár rt. vezérigazgatóját ajánlotta e birói tisztre. Szabályszerű bírósági tárgyalás folyt le Székely Ferenc lakásán, amelyen Windischgrätz Lajos herceg ügyvédje: dr. Murányi Ernő és a „Helios” ügyésze: dr. Fazekas Oszkár vettek részt. A felvett tárgyalási jegyzőkönyv alapján Székely Ferenc, a Belvárosi takarékpénztár vezérigazgatója 125.000 korona kártérítést összeg azonnali megfizetésére ítélte Windischgrätz Lajos herceget, aki azt nyomban le is fizette a „Helios” rt.-nak.

A tárgyalási jegyzőkönyv nem tartalmazza az ítélet indokolását, mert a törvény a választott bíróságra nézve az ítélet indokolásának kényszerét nem állapítja meg. Az ítélet ereje azért éppen olyan, mint ha független magyar bíróság hozta volna.

Ez az eset fényesen jellemzi Windischgrätz herceg tisztességét és következetni lehet belőle, hogy a burgenlandi ügyben mennyit jelent a volt közlekedési miniszter mosakodó vallomása. Szerényi Simon.

ALLAS NÉLKÜL — KOMMUNISTA MEGGYŐZŐDÉS MIATT. *Novotny és Rosenfeld* Sziget-utcai lakatosműhelyében alkalmazott tanoncok heti 3-9 korona javítást kértek a mestertől. A javítást nem kapták meg, ellenben szüleiket beidézték a lakatosipartestülethez, ahol — mint a kommunista-párthoz tartozó *Iffjarmunkások Országos Szövetsége* közli velünk — *Zöldi Nándor* főhadnagy, ipartestületi titkár értésükre adta, hogy az ipartestület az összes tanoncok szerződését felbontotta azon a címen, hogy a tanoncok beléptek az *Iffjarmunkások Szövetsége*be, már pedig az 1909-es tanoncrendelet értelmében a tanoncok nem szervezkedhetnek. Hiába hivatkoztak a tanoncok — akik ilyenformán nemcsak állásukat veszítik el, hanem tanoncként eltöltött éveik beszámításában is kárt szenvednek, — hogy eddig is tagjai voltak, igaz, hogy nem kommunista, hanem a szociáldemokrata tanoncszervezetnek, továbbá, hogy a későbbi új tanonctörvény szerint is joguk

lesz szabadon szervezkedni. Zöldi titkár ur azonban ridegen ragaszkodott álláspontjához, amelynek támogatására felhozta, hogy egyttal az illetékes szociáldemokrata-szakszervezetek felfogását is képviseli, mikor a szervezkedő tanoncokat utcára teszi. Ezt természetesen nem hisszük el neki, mert akármilyen elvakultan is küzdene egymás ellen a kapitalista társadalom örömeire a két proletár-párt, képtelenségnek tartjuk, hogy olyan fegyvereket használjanak, aminek dolgozó munkások adnák meg az árát, amelynek következtében dolgozó munkások az utcára kerülnének. Eppen ezért *Garami kereskedelmi miniszterhez fordulunk: lépjen közbe és tegye lehetetlenné, hogy elavult törvényekre és rendeletekre való hivatkozással munkásokat a kenyerektől megfosztassanak.*

Miért gyűlöttem meg Lázár Miklóst?

Hat évig vergődtem szaklapoknál s a nyilvánosság kizárásával megjelenő napilapocskáknál, amikor az Otthonban egyik este legnemesebb barátom és legjobb jóakaróm, Göndör Ferenc, kezembe nyomta Lázár Miklós címét. Elmentem hozzá és Lázár Miklós gyönyörű, színes dolgokat mondott nekem arról, milyen szép, milyen becsületes, milyen egyszerű lapot akar csinálni. Boldog voltam, hogy végre rendes laphoz kerülök, olyasni fogják a cikkeimet és végzetlenül szeretetet és hálát éreztem Lázár Miklós és a lap iránt, amelynek egyelőre még címét sem ismertük, csak azt tudtam, hogy nagyszerű lesz, szép és becsületes és ezentul érte fogok élni.

A lap első korszakában csak könyvebb fajsúlyú csalódások értek. Lázárnak már akkor érthetetlen gyengéje volt, hogy klerikális és reakciós újságírókkal rokonszenvezett, őket helyezte előtérbe a lapnál, ők diktáltak. A politikában nem adta azt, amit ígért; tulságosan exponálta magát a mérsékeltlen rokonszenves Esterházy- és Wekerle-kormányok mellett s a lap második számában már elvetette a sulykot Jászi Oszkárral és a radikálisokkal szemben. Egyáltalán nagyon fájt nekem akkor, hogy undornal és gyűlölettel beszélt mindig Jászinól, míg például Andrásst a legnagyobb magyar politikusnak tartotta. Polányival barátkozott és haragu-

dott, ha Lukachichot szidtam. Rátem arra, hogy Lázár Miklós lehet gyógyító ujságíró, aminthogy képtelenül az is, de politikai felfogása eléggé szilárd, gondolkodása nem elbiztult. A hitemet azonban nem tettem el benne: politikát akkor írtam, riportot pedig és fővárost, a rovatom volt, mindig azt írhattam, amit akartam. Előtte rugta ki a kínáló embereket és ebben a tekintetben mindig is következetes maradt. Csak könyörgéssel lehetett célt érni, ami cikkem nem jelent meg, vagy sorozatom abbamaradt, tisztán mulott, hogy Lázár engedett a sok résnek és rimázkodásnak. Egy mostanban visszavonult pesti nagyur, aki keim miatt sűrűn ostromolta Lázárt, lönösen sokat tudna beszélni erről.

Lázár keblére ölelte a klerikális kápat s természetesen, hogy meg akartam marni. 1917 december 12-én Pallav és Kállai Ubul Pető Sándorral s a tanában is antiszemita és royalistadva Istvánnal ki akarták ugratni a kesztői székéből. Lázár egy napos betegedését kihasználva, Lendvai óhajtották felelős szerkesztőnek kinevezni a lap homlokára. Kállai Ubul és Sándor engem akartak leginkább dolgozni, tudták, hogy fontos munkát és veszedelmes „muriista” vagyok. Natnyi habozás nélkül utasítottam s a pénzigéreteiket és Göndör Ferenc vezetése alatt ketten-hárman emelkedtek felállásunkkal megbuktattuk és elgerttük Pallaviciniékát és visszahoztuk Lázár Miklósnak a lapot. Lázár Miklós akkor engem is megölelt s azt mondta, nem akar semmi mást, mint mindnyünk együtt dolgozni, a mi szeretet, áldozatkészségünk, barátságunk máskorra összefűzi őt velünk.

Mi is úgy éreztük akkor, hogy a Hirlap ezentul még inkább ügyünk Lázárral, hiszen nekünk kértük, hogy a puccs nem sikerült, a rosszban most már reánk is érte az érettozik a Déli Hirlap sorsa. Béla és Zilahy Lajos voltak a lap tani munkatársai közül elsősorban akik rajtam kívül egzisztenciájukat káztatva sikra szálltak Lázárért a kétségbevonhatatlanul jogot szerettek erre.

Ehelyett Lázár ezután is nem bennünket. A politikában rokonszenves irányu lett a lap és eltekintve némely személyi regardoktól, mindvégig kitartott a radikális világjog mellett. Közvetlen a forrad-

megelőzően, amikor József főherceg nádorságáról volt szó, Lázár, aki szerette a katonákat és főzve volt József főhercegtől, Károlyi ellen és József főherceg mellett akart állást foglalni. A szerkesztőség komoly elemei azonban már ekkor is megvívni egy kisebb harcot a meggyőződésükért: kényszerítették Lázárt, hogy hagyjon fel József főherceg lanszirozásával és követelje a Károlyi-kormányt.

Annyi bajokra legfeljebb abból következtethettünk, hogy kétszázakoronás átkontókat tagadott meg közvetlen az eladást megelőző napokban, ugyanakkor pedig azok, akikkel körülvette magát, négyezer korona előleget, százötven százalékos fizetésemelést és kitűnő szerződést kaptak. Mi titokban: ezeket a munkatársakat irigyeltük. Nem igaz, hogy gondtalan életet éltünk, egész nap riportok után loholtunk s éjjel csak azért maradtunk fenn reggelig az Otthonban, mert csak akkor jutottunk hozzá a cikkekre megírásához és reggel nem akartunk elkésni. Mi dolgoztunk, kisded fizetéssel, de kolosszális szeretettel a lap iránt. Nem értünk rá udvaroncok lenni, hát nem is voltunk Lázárnak fontosak. Idegenektől kellett megtudnunk, hogy eladták a lapot, elszedték fejünk fölül a tetőt.

Az utcán titokzatos képpel kérdezték ismerőseim: tudod-e mi készül a Déli Hírlapnál? Három nappal az eladás után egy másik lap szerkesztőjétől tudtuk meg, hogy Pallavicini György vette meg a lapot: az az egyetlen ember, akinek a lapot eladni erkölcsi lehetetlenségzámba ment. Lázár március 15-én, amikor a lebonyolódik az átmenet, dr. Szabó Lászlónak adja át a szerkesztést. Mindezt nagy izgalommal vettük tudomásul, mert tudtuk, hogy Pallavicini csakis a régi rezsim, vagyis az ellenforradalom programjával jöhet, Szabóról pedig régóta tartotta magát, hogy Banghüék szerkesztő-jelöltje. Előbb a bizalmi-férfiak kérdezték meg Lázárt, mi igaz a lap eladásából, Lázár azonban ekkor még nekik sem akarta megmondani, kik vették meg a lapot. Mindenáron tisztába akartunk jönni azzal, ki lesz a lap gazdája s Lázár titkolódzása csak gyanusabbá tette a dolgot. Közben megtudtuk, hogy Szalai József dr. ügyvéd szerepelt az eladásnál mint vevő. Újra beszélünk Lázárral és megkérdeztük, kik állnak Szalai mögött. Lázár ekkor mondott egy kevésbé aggodalmas nevet: Szabó István kisgazdapárti képviselőt. Hiába hívatkoztunk arra, hogy

a kisgazdapártnak nincsenek milliói, nem akart bővebb felvilágosítást adni. Azt mondta:

— Eddig sem kutattatok, honnan vettem a pénzt.

Megmagyaráztuk neki, hogy a forradalom óta nem lehet számunkra közömbös többé, ki a lap tulajdonosa, amint hogy eddig is vigyáztunk a lap irányára. Becsületesen akarjuk szolgálni a megújódott Magyarországot s nem adhatjuk oda a munkánkat, az újságírói hevületünket reakciósnak és ellenforradalmároknak. Meg kellett volna kérdeznie bennünket, mielőtt eladja a lapot. Másnap szerkesztőségi értekezletet tartottunk az Otthonban. Az Est erről azt írta, hogy anyagi követeléseinket beszéltük meg, holott éppen erről egyetlen szó nem esett, hanem egyhangulag elítéltük a lapnak megkérdésünk nélkül történt eladását és Lázárt az üzlet visszacsinalására hívtuk fel. Öttagu szerkesztő-bizottságot alakítottunk, amely átvegye a lap irányítását, Barabás Loránd indítványára pedig kimondtuk, hogy utolsó kísérletet teszünk arra, hogy Lázárral reparáltassuk az elkövetett hibát; ha lehet, menjünk továbbra vele, de ha kell, cselekedni fogunk nélküle is.

Este 10 órakor automobilon elhoztam Szalait lakásáról az Otthonba, ahol Gőndör Ferenc és Nádas Sándor keresztkérdések alá fogták az egykori kedves kabaré-konferansziét. Szalai elmondta, hogy Szabó Istvánnak semmi része a vételben, sem a szellemi irányításban. Nagyon meg van lepve, mert amikor megkérdezték Lázárt, mit szól majd a szerkesztőség, legyintett a kezével:

— Ugyan kérem... azzal rendben van a dolog!

Másnap átadtuk Lázárnak a szerkesztőség határozatát. Lázár megígérte, hogy mindent visszacsinal és délután válaszul a szerkesztő-bizottságnak. Délután tudni sem akart már rólunk és csak magával a szerkesztőséggel akart beszélni. Nagy beszédet tartott a szerkesztőségnek, kijelentve, hogy semmi ok a bizalmatlanságra: aki bizalmatlan, menjen el. Minden öt percben másként beszélt, aki legutoljára beszélt vele, annak volt igaza. Kértük tehát, adja írásban, hogy visszalép az üzletlől és elföttünk írja ezt meg a vevőknek. Nem tette meg. Éjjel elhoztam az Otthonba, halálsápadtan újra azt mondta, hogy mindent visszacsinal. Bevallotta, hogy az eladást Hadik egyik bizalmiembere közvetítette. Később megint meggondolta magát és arra

vette rá a szerkesztő-bizottságot, hogy Pallavicinától kérjen garanciákat a lap politikai irányára nézve. Pallavicini válasza sem méltatott. Most nyolc napos bizonytalan helyzet következett. A szerkesztőség deklarálta a lapban, hogy hű a politikájához, Lázár azonban részletes tudósítást adott Pallavicini jelentéktelen Károlyi-audienciájáról, leadta Sacelláry kómikus cáfolónyilatkozatát és nem közölte a szerkesztőséggel tartó *Az Ember* szokásos kommunikéját. A munkatársakkal lélekvásárt kezdett; *ajándékokat ígért*, hogy lássák, „nemcsak a saját zsebére nézett” és úgy nyilatkozott, hogy *gyerekes dolog az egész*.

Amikor a redakció egészen megbizonyosodott a Bangha-pénzről és bejelentette, hogy birtokba veszi a lapot, Lázár még egyszer megpróbálta megnyerni a szerkesztőséget. Ujabb bizonyítékaink után nem hittünk többé neki. Másnap az *Az Ujság*-ot ellenünk hamisan informálta. Vártuk, hogy talán most visszaadja a pénzt. Nem tette. Amikor a nyomda az ő aláírásától tette függővé, hogy tovább nyomja a lapot, *megtagadta az aláírást*. A *Papirközpont* ülésén pedig Pallavicini társaságában jelent meg és *hosszu beszédben foglalt állást annak érdekében, hogy a szerkesztőségtől vonják el a papírt és adják oda Pallavicinéknek, akik előlünk az Ujságüzemből a Globushoz kívánták dirigáltatni a papírt*.

Huszonöt ujságíró-család hetek óta izgalmaban él. Az idegeink tönkerezongyolódtak. Csütörtökön és pénteken már többszáz ujságíró-familiának kellett nyugtalansággal néznie a holnap elé. A lázas forrongásnak, az egész nagy sajtóharcnak oka egyetlen ember: *Lázár Miklós*. Nekünk, a *Déli Hírlap* munkatársainak, ha mindent megbocsájtanánk neki, akkor sem lehet elfelejteni: A *Papirközpont* ülésén azért szónokolt, hogy másnapra ne jelenhessünk meg, kenyértelemné tegyen egy nagy lapszervezetet, egy politikai meggyőződéséért és a forradalom vívmányaiért küzdő és szenvedő ujságíró-gárdát, amelyetől azzal bucsuzott, hogy sok szerencsét kíván nekünk. *Payr* urral, ezzel az áruólval került egysorba, aki, mint azt előbb is tudtuk, Hadikot és József főherceget akarta hozni programjában.

Lázár Miklós az én életem legnagyobb, legfájdalmasabb ujságírói csalódása. Ma gyűlölnöm kell Lázár Miklóst. Borzalmas, hogy ezt nem tudom magamba fojtani, hanem muszáj világgá kiáltanom.

Róbert Oszkár.

Seres, Salusinszky, Pásztor és a többiek

A kiadók elhatározták, hogy *tönkreteszik az ujságírók szabványos szervezetét*. A kiadók között legöntudatosabb, a legeszelebb éppen ezért a legveszedelmesebb *Miklós Andor*, az „Az Est” kiadó tulajdonosa. Miklós annál veszedelmesebb minden ujságírószervezetek felé nézve, mert ő maga a munkatársait valóban jól fizeti és még leghamarább az ő ujságírói jövedelmek kisértésbe a kiadói óhajok és parancsok teljesítése tekintetében. Annál nehezebb osztálytudatos öntudatos munkásnak lenni „Az Est” szerkesztőségében, mint a kiadó körül olyan vegyes mindenre kész ujságírotársaság, amelynek rödök egybe szent hajlongások közepeztette, akik minden időkben szorgalmas gálatkész fonográfjai a főszerkesztő lapkiadó kívánságainak és akaratainak. Ezek a nagyhangu és nagy képű sajtógavallérok ott a Miklós Andor közvetlen környezetében, akik a lehetetlen terrort fejtenek ki az „Az Est” komolyan dolgozó, vérbeli munkatársáival szemben, akik a szervezetnek megbízható, kipróbált munkatársai. Lássuk csak, kik ezek mindenre kész Miklós-kreaturái, akiknek nagy hangjától nem érezhet nyelülhet az „Az Est” robotoló ujságíroinak igazi hangja.

A névsor nagyjából ez: *Seres László, Salusinszky Imre, Székely László és Pásztor Árpád*. Ez a négy fővezér, akiknek ugyebár nagy szerepük volt idáig ujságírói mozgalmakban, vagy legalábbis nem olyan szerepük, melyre számíthatna *vesen kellene emlékezniük a hírlapíróknak*. *Seres László* az „Az Est” nagyjövendelmű közigazdásza volt, mikor szerepelt az ujságírói körök életben, de aztán *hirtelen nyugdíjba vonult*. *Nem egészen önként távozott* Seres ur a főtítkári székéből és én most nem akarom itt beszélni ebben részletezni a dolgot, annyit megemlítek, hogy akkoriban én nem voltam sokadmagán.

mal együtt jó véleménynyel Seres ur főtitkári tevékenységéről is elhamarkodott nyilatkozatokat és ettem, aminek folytán becsületsértési pöröm támadt Seres Lászlóval. Ez a becsületsértési pör máig sincs elintézve és nem én vagyok az oka, hogy nincs elintézve. Ha nem hiszi Seres ur, hát kérdezze meg mostani fegyvertársát, Mikes Lajost és ameddig vele a dolgot meg nem beszéli, addig kissé ovatosabb legyen az ujságírói közügyekbe való beleavatkozás tempójában. Salusinszky Imre az egykori „Lumina” című román lap népszerű szerkesztője, aki életében még igen kevés összefüggő sort írt le és aki jelenleg mint ügyes tördelő nagyhatalommá lett az „Az Est”-nél, maga is igen kevés joggal kotnyeleskedik ujságíróközügyekbe. De az 3 esetében tökéletesen megértjük, hogy mindenre kész kardhordozója Miklós Andornak, mert hiszen hol van még lap Magyarországon, ahol az ő igen szerény képességeivel ezt a pozíciót tölthetné be? Neki tehát igaza van, amikor tüzön-vizen át szolgálja az „Az Est” kiadójának érdekeit, mert amíg például Seres László az ő kétségtelen képességeivel megélné akármelyik lap akármelyik részortjában, addig ez a szegény Salusinszky csak addig él, amíg az „Az Est” eltartja.

Pásztor Árpádról egyelőre csak annyit írunk, hogy kissé korainak tartjuk megjelenését az ujságírói közéletben. Mindenesetre türtöztesse egy kissé magát, hogy nekünk is legyen elég önuralmunk és lelki erőnk a magunk türtöztetéséhez. Szabó László? Nahát, Szabó László ur már valóban alkalmas lobogó arra, hogy hirlapírók sorakozzanak mögötte és vakon kövessék. Szabó László Bangha páter derék szerkesztőjelöltje, valóban sokat küzdött és vérzett már a hirlapírók érdekében vívott ütközetekben, tehát joggal igényelheti, hogy szervezetszétfontó föllépésének sikere legyen. Vegyék tehát tudomásul a budapesti lapok robotosai, hogy az

ujságírók szervezetében a bomlasztó és robbantó munkát, a kiadó parancsára Seres László, Salusinszky Imre, Pásztor Árpád és Szabó László nevű népszerű hirlapírók indították meg. Az ujságíróknak tehát választaniok kell, e között a rokonszenves társaság között és a szabadszervezet között. Aki Pásztor Árpádekat választja, az — nyújtsa fel a kezét!

MŰVÉSZET

Örvény

(Barta Lajos új drámája a Nemzeti Színházban)

Van valami megnyugtató és leleskítő abban, hogy ma és éppen ma, amikor orgiákat ül a színpadi ipar, ismét egy hivatott ember, egy író, egy hit, egy meggyőződés jelenik meg a sokat profanizált deszkákön. A Hajó Sándor neve mellé most elégtétellel írjuk ide a Barta Lajos nevét is, azzal az elégtétellel, melylyel most ezerszer féltett magyar kulturánknak tartozunk a sok kompromitálásért, mely ugynevezett színműírók részéről érte.

A füttyön szerzett és sikerre pontosan beidegzett darabok után jól esik ezt a Barta Lajos hallgatni, aki, ha nem is ir olyan jaj de ügyes darabokat, mint a Drégely Gábor, de mondanivalókkal, emberismerettel és világfelfogással áll a közönség elé, s nemcsak azért, hogy szépen és illedelmesen meghajoljon a kezük összecsátánására, hanem, hogy egyenes gerinccel és kemény nyakkal állja az elképedésüket, amiért, hogy van itten valaki, aki mer úgy irni, nézni és gondolkozni, ahogy isten adta. Nemzetközi érte-

lemben ezt naturalizmusnak hívják, de aki tudja, hogy nálunk mennyire visszaéltek már ezzel a naturalizmussal és hogy milyen orrfacsaró denaturalizmust csináltak belőle, az nyilván helyesebbnek tartja, ha magyarán becsületnek és egy önzetlen, igazi írói lélek tiszta irodalmi törekvésének nevezzük.

Mert az *Örvény*, kérem szépen, tényleg nem az a szemnek, száznak kedves tökéletesség, mely arannyal tömi meg a színházi direktorok páncél-ládáit; való igaz, hogy olyan hibái vannak, amelyekért már tíz éve imádkozunk, hogy vajha akadnának már magyar írók, akik elég írók ahhoz, hogy az ilyesmiket elkövessék. Hát ez a *Barta Lajos* ilyen író. De ne tessék azt hinni, hogy ez csak üres aforizmaskodás, mellyel pusztán csak egy egyébként kitünő író szinpad-i ügyetlenkedéseit akarjuk mentegetni. Ennél *Barta Lajos* írónak is keményebb legény és szinpad-i embernek is ügyesebb szerző. Csak azt szeretnők hangsúlyozni, hogy az *Örvény* tényleg azért nem a legfökéletesebb dráma, mert tulságosan tökéletes irodalomnak és mert ezerszer annyit törődik az irodalom-szent elveivel, mint a szinpad hasznos konvencióival.

Nekünk nem meglepetés, hogy a közönség, melyet egy évtizede szándékosan sülyesztenek le a divatszervezők színvonalára, meleg rokonszenvvel, okos és értelmes kritikával fogadta a *Barta Lajos* darabját, annak ellenére, hogy a Nemzeti Színház mindent elkövetett, hogy a dráma külső megjelenésétől felvonásról-felvonásra elvegye a kedvét.

Relle Pál.

Vanyó Márton felségfolyamodvány

Huszonhárom esztendeje huzónak egy szegény, rákospalotai éjjőrnek, *Vanyó Mártonnak* nydíjért indított pörei, melymult év augusztusában úgy akvéget vetni az öreg, elcsapott lamrendőrségi közrendőr — akielméje valósággal belezavarodott meddő igazságkeresésbe — holt felségfolyamodványt intézett a binetiroda utján az akkori kirához. Ezzel sem volt szerencseregő *Vanyó Mártonnak*: a kirá is elcsapták, mint annakidején mielőtt még ideje lett volna szolgájának ügyét átvizsgálni. Marton bácsi tanácsstalanságában hozta a felségfolyamodványt zánk, hogy közöljük le, talán meggyorsítjuk a hivatalos applust. Gépirással van a kérvény iratva, címzése: „Ó császár Apostoli Királyi Felség IV. Kárcabinet Irodájának, Wien“. A gyat így adja elő a külzet: „mlapben bent nevezett megszolgált, ki nem utaltatott, sőt elsikkaszt nyugdijáért esd alázattal“.

A nyugdíjért, mint rendőr gált *Vanyó Márton*. Jó rendőr és odahaza Rákospalotán, ahol ládijával lakott, ott is rendet csinálni. Láttá, hogy az előljár körül nincsen minden rendi parcellázások és adószedések szabálytalanságok történnék, nekiült és tizenhét röpiratban lezte Rákospalota egész előljár gát, társalmát, a megyei hivokat és pestvidéki bíróságokat. Nem pestmegyei alispáni hivatalnál ben család és sikkasztás miatt jelentést tett az akkori rákospal előljáróság ellen. Az alispáni gálat tisztázta az előljáróság, lenben *Vanyó* ellen megindult legkülönbözőbb eljárások. Az járóság beperelte becsületsértés és az ujbpesti törvényszék elítélt 180 korona pénzbüntetésre. A bpesti büntetőtörvényszék előtt galmazásért pörölték be. A fő

valáson tiszteletlenül viselkedett az elnöklő biróval szemben, ezért egyvennyolc órára lecsukták, de a végalmazási perben nem ítélték el, mert az orvoszakértők kimondták, hogy elmebajos. Beszállították a lipótmezei tébolydába. Rendőri elutasításától Rudnay Béla akkori főkapitány 5583/1899. számú végzése elmozdította.

Mikor a tébolydából kiszabadult, az ügyvédhez fordult, aki elvált, mert várta, hogy kijárja a nyugdíját. Várt, várta az öreg Vanyó, végre iradott az ügyvédtől egy háromszoros levelet, hogy nyugdíja iránti érdeklődését elutasították. Vanyó bácsi, nagy pereskedő, erre feljelentette az ügyvédet csalásért és sikkasztásért, azzal vádolva meg, hogy egy szegényben felvette a nyugdíját. Az ügyvédet elutasították, ellenben az ügyvéd is feljelentette őt hatóság előtti rábeszélésért. Hamis vád miatt elítélte a törvényszék két és fél évi börtönrre, amelyből három hónapot is töltött. A táblán aztán megítélte a nyugdíj iránti kérelmet, hogy csendes elmebeteg, ezért 1916. évi végzésében szabadonbocsátották.

Ezek állnak részletesen, bírósági ítélettel és végzésel, a bírósági ítélet és végzés a táblán, melyet Vanyó Márton kirendelt gyámja, Bús György villanyszerelő intézett a kabinetirodához gyámoltja nevében. A kabinetiroda leküldte a harminc példányos aktát a belügyminisztériumnak, ahonnan a főkapitányra került. Jelenleg Dörning Henrik rendőrtanácsosnál van, száma: 139.412/1918.

Nem ártana Vanyó bácsi nyugdíj iránti igényét végre alaposan megvizsgálni.

lék? Emlékszik-e ezredúr ur arra, hogy Barna tizedes csak azért nem ülte le a két napi szigorítottat, mert már aznap délután három órákor negyvenfokos lázzal hordágyon kellett kórházba szállítani? És emlékszik-e Berczeller doktor többi hasonló gazságaira? A forradalom napjaiban ugyilátszik mindenre emlékezett, mert egy hétig ki sem mert lépni az utcára.

Katonák gyilkosai

Az Ember már egész sorozatát közölte a katonák hóhéraitól írott leleplezéseknél. Jellemző, hogy eddig az e hasábkon elhangzott súlyos vádakra cáfolat sose érkezett, napról-napra jönnek újabb és újabb levelek, panaszok, vádak kegyetlen tisztek, parancsnokok és orvosok ellen. Nincs helyünk ezekkel a panaszokkal külön-külön foglalkozni, de különben is azok az urak, akik a frontokon, a hinterlandi kórházakban és kaszárnyákban komiszkodtak és kegyetlenkedtek rettegtek hatalmuk tudatában a legénységgel, szigorubb és nagyobb büntetést érdemelnek ennél.

Elég megtorlás az Thomán Miklós vezértörzsorvos ural, az Isonzó-hadsereg egészségügyi főnökével szemben, ha megírják róla, hogy komisz bestia volt, aki az alárendelt orvosokkal éppen olyan kegyetlenül bánt, mint a szegény bakákkal? Teljes elégtétel-e a nagyszombati 22-es helyőrségi kórház sokat szenvedett betegeinek, ha Szöllösi főttörzsorvos, kórházparancsnok urról megírjuk, hogy gaz szolgalelkűséggel mindenkit alkalmassnak minősített, akármilyen szervi baja volt? És nem érdemelnek nagyobb büntetést a többiek: a prágai 11-es helyőrségi kórház parancsnoka, Halbhuber aktív főttörzsorvos, aki még a beosztott orvosokat is pofozta; Szilágyi százados ur, a 30. honvéd pótzászlóalj harmadik századának parancsnoka, aki a rüheseket azzal büntette, hogy frontra küldte őket; Rudloff Ödön budapesti ezredes-

DR. BERCEZELLER MIKSA, az ötödik százados orvosi főnöke, emlékszik-e még Rudnay Béla tizedesre, akit meg akart ölni, mert harminchétt öttized fokos lázmaródtüzetre mert jelentkezni? Emlékszik-e még arra, hogy a tizedest, mert szolgálatképesnek minősítette, kihallgatáson két napi szigorított egyszerre ítélték?

hadbíró ur, aki jobbkeze volt Lukachichnak a halálos ítéletek hozatalánál?

El lehet-e ilyen egyszerűen intézni Mráz ezredes urat, aki mint a budapesti kórházakban levő beteget felülvizsgáló bizottság elnöke *líferálta* az „egészséges”nek talált haldoklókat is a hadvezetőségnek, Sorsich generálist, aki a tartalékos tiszteknek még a köszönését sem fogadta, mert csak az aktiv számitott előtte embernek? Szegő főorvos urat, aki mint helybeli fogorvos a szolnoki 68-as gyalogezred bakáit kinozta és csak hogy el ne helyezték, százsámra küldte a betegeket a harctérre? És Fritz főorvost a 19-es közös gyalogezrednél, aki nem mért elvből hőmérsékletet, akármilyen súlyos lázzal is jelentkeztek nála a katonák? Elég büntetése a nyilvános megsegényítés és a többi cirkefogónak: Czvillinger Miksa örmester urnak, aki a magyar vegyi ipar gyártelepén a *katonai felügyelet alá helyezett munkásokat pofozta a fogdában jobb ügyhöz méltó buzgalommal a militarizmus nevében?* És Jankovich huszárezredes urnak, akinek első dolga volt, mikor átvette a 314-es gyalogezred parancsnokságát, hogy *összeirafatta a zsidó és szocialista tiszteket?* Hát Nagy Dezső ezredes urnak, a 71-ik közös gyalogezred parancsnokának, aki a *II. osztályu vaskorona rend utáni hajszájában utolsó szálíg képes lett volna embereit föláldozni?* Csak ezt a büntetést érdemli Dalnoki törzsorvos ur, aki Pozsonyban nyomorgatta a katonákat és minden vizsgálat nélkül minősítette őket *egészségeseknek?*

Ezek az urak és társaik, akik már azt remélik, hogy büntetlenül uszták meg a forradalmat és egy ellenforradalomtól várják a régi, nekik oly kedves reakciós korszak feltámadását, amikor folytathatják gázságaikat, nem szabadulhatnak ilyen simán: le kell még számolni velük!

A PÉCSI 13. Huszonhat ügyvéd irásával a következő nyilatkozatot tük: Alulírottak, mint a volt budapesti és kir. katonai ügyészséghez birtott tisztek és tisztviselők az „Egyesület” f. é. janu. hó 14-iki, 16-ik számában „Pécsi tizenhárom” című cikkben: Fejér Ákos személyére vonatkozó megjelentekre egyöntetű elhatározással a következő nyilatkozat szives közletét kérjük: A cikkben dr. Fejér személyét érintő támadások nyilvánosan egyoldalú információk alapján lettek. Tényként megállapítjuk a következőket: Dr. Fejér Ákos soha nem volt Pécsen, annál kevésbé foly a pécsi ügy érdemébe, vagy bármely ügy érdemi elintézésébe, — mert rólag adminisztracionális szerepekkel volt elfoglalva s bátran elhatározzuk, hogy ebben a minőségében nagy elfoglaltsága dacára, mindig el tudott találni arra, hogy a hozzáférhető bármely beosztásban levő katonák ügyét a legnagyobb jóindulattal s szeretettel felkarolja s annak segítség hatásköréhez képest érvényt is szerez. Működésének egész ideje mindnyájunk igaz megbecsülését kéri, annál is inkább, mert azon körökbe tartozott, ki kartársai dekeit mindenekelőtt szem előtt tartotta.

—

KLEIN LASZLÓ EZREDES ÉS SAI. Az olaszországi visszavonult kalmával a debreceni 39. gyalogezred az osztrák hadvezetőség fővédnek delte ki. Az ezred tartalékos katonái akik nem akarták a megmaradt magyar nyi legénységet feláldozni, elhatározták, hogy az ezrednek tűzvonalból való kivonását kérelmezik. A legénység vezetője Fischer István főhadnagy közölte az elhatározást, de beszédét be sem fejezte mert az ezredsegédtsízt, Kiss Péter tártív főhadnagy látás miatt letartóztatták. A segédtsíztet különben Peinlich főhadnagy figyelmeztette a mozgalmat Fischer főhadnagy ügye Klein Laszlo ezredes elé került, aki ugyancsak magyar nemesi mivoltára, mikor főhadnagyt sürgősen feljelentette a törvényszéknél. Mindez október határcadikán, a forradalom kitörésénél történt.

WÁGNER

Országzserte elismert elsőrendű magyar hangszerek és beszélőgépek áruháza

Budapest, VIII., József-körút 15.

Telefonok: IX., Ráday-utca 18. sz. Telefon.

A legszebb ajándék egy műkedvelő hangszer!

**Művész-
szájharmonika.**
3 darab kisalaku
sz.-szájharmonika,
hangolásban, isko-
lak 25 korona.
kareez finomabb kivi-
iben 30 korona.

Varázsfuvola.
egy óra alatt meg-
hat rajta játszani. A
fuvola 20 acélhang-
kellemes bögökise-
van ellátva. Ara-
iskolával csak 30
és 25 korona.

Trombita.
hangverseny-trombita
könnyen fújható, 20
hangot és 4 kísértő
fogal magában.
kivitelben. 12 billen-
tokkal, iskolával
csak 30 korona.

Iskola-hegedű.
hangu, remekül
gózott domboru he-
tokkal, vonóval és
darab folszereléssel
120 korona. Ugyanez
abb kivitelben francia-
u alaku, tokkal 150
00 korona. Egészen
kivitelben 300 ko-
nától 500 koronáig.

Mandolin.
Igen finom kiállítású, ki-
tűnő hangú, buros, csak
100 korona. Jobb kivitel-
ben 120 koronától 150
koronáig. Nagy iskola
hozzá 5 korona.

Gitar.
Igen jó kivitelben 150 ko-
rona, finomabb gépezettel
180 korona. Egészen finom
200 koronától 250 ko-
ronáig. Nagy iskola hozzá
5 korona.

Beszélőgép.
Pompás kiállítású, hatal-
mas hangú, óriási hang-
verseny-beszélőgép, 1900
darab koncert-tüvel együtt
400 koronától 1500 ko-
ronáig.

Fuvola,
tisztá hangolással,
ébsntábol, 6 billen-
tyűvel 80 koronától
feljebb. Iskola 6K.
Pikkoló fuvola,
billentyűkkel, finom
15, 25 koronától
feljebb.

Tárogató.
Kezelése egyszerű,
rendkívül könnyű fu-
vású és mélaban táro-
gató hangú, 18 billen-
tyűvel, külön francia
sipnyelvekkel csak
300 kor. Finomabb
18 billentyűvel 350
kor. Nagy tárogató-
iskola 5 korona.

Tölcsernélküli hangverseny-
beszélőgép.
Gyönyörű kiállítású, tisztá
és kellemes hangú, valódi
tölcsernélküli hangverseny-
beszélőgép, 200 darab tüvel
együtt csak 250 korona.
Finomabb kivitelben 350
koronától 1500 koronáig.
Eredetiségéért szavatossá-
got vállalunk.

Ha a saját érdekében ingyen és bérmentve fényképes hangszer-árjegyzéket!
megrendelésnél az összeg előre küldendő!
AS! Figyeljen a Wágner névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

AZ OLVASÓKHOZ! Kérjük azokat, akik előfizetési hátralékban vannak, hogy az előfizetési díjat haladéktalanul sziveskedjenek beküldeni Az Ember kiadóhivatalába: Izabella-utca 66. sz. Akik egész évre előfizetnek, azok ingyen kapják Az Ember eddig megjelent összes számait.

Felölös szerkesztő és kiadó:
GÖNDÖR FERENC.
Helyettes szerkesztő:
DÍOSZEGHY TIBOR.

Szerkesztőség: IV. ker., Királyi Pál-
utca 14. Kiadóhivatal: VI. ker., Izabella-
utca 66. Telefon: Szerkesztőség József
68—86. Kiadóhivatali telefon 26—87.
Megjelenik minden kedden.

Fejedelmi nap	A belváros legelőkelőbb MOZGÓKÉP-SZÍNHÁZA	Casanova
Vígjáték 3 felvonásban	A CORSO	Szerelmi regény 5 felv.
	Az előadások 1/4, 1/6 és 1/8-kor kezdődnek	

BERKY LILI első fellépése január 31-én

A MUSKÁTLI KABARÉBAN
ANDRÁSSY-UT és CSENGERY-UTCA SAROK.

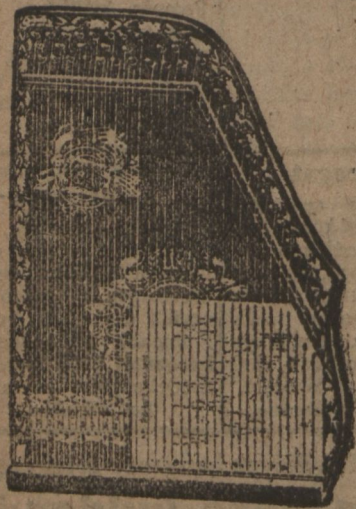
ROYAL ORFEUM **SÖRKABARÉ**

Erzsébet-körut 31. Uj műsor. Kezdete 6 óraker
Kezdete 1/2 7 óraker
Nyitás . 8 óraker

OMNIA mozgóképszínház
VIII., József-körut 31.

HÉTŐTÖI—vasárnapig 1919. január 27—február 2-ig

A TÜZTÁNC
Dráma 5 felv. Az olasz kinematográfia remeke

Azonnal tud rajta játszani!

GITÁR-CITERÁK

alátalozható kófalapokkal, kizárólagos főelárusítóhelye:

HANGSZER-OTTHON

FEKETE MIHÁLY

HANGSZERKÉSZÍTŐ-NEMER

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 9.

Az összes hangszerek nagy raktára!